

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 103/09-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. septembra 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti B. M., T., a maloletého D. M., T., zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou B. M., právne zastúpených advokátkou Mgr. Z. N., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999, za účasti Okresného súdu Trnava, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo B. M. a maloletého D. M., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999 porušené boli.

2. B. M. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 2 500 € [slovom dvetisícpäťsto eur (75 315 Sk)], ktoré jej je Okresný súd Trnava p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

2. Maloletému D. M. priznáva finančné zadost'učinenie 2 500 € [slovom dvetisícpäťsto eur (75 315 Sk)], ktoré mu je Okresný súd Trnava p o v i n n ý zaplatiť k rukám jeho zákonnej zástupkyne B. M. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trnava je p o v i n n ý uhradiť B. M. a maloletému D. M. trovy konania v sume 384,78 € [slovom tristoosemdesiatštyri eur a sedemdesiatosem centov (11 591,88 Sk)] na účet ich právnej zástupkyne Mgr. Z. N., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. februára 2009 doručená s'ťažnosť B. M., T. (ďalej len „s'ťažovateľka“), a maloletého D. M., T., zastúpeného zákonnou zástupkyňou – matkou B. M. (ďalej aj „maloletý s'ťažovateľ“, spolu ďalej len „s'ťažovatelia“), právne zastúpených advokátkou Mgr. Z. N., B., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999.

Z obsahu s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľka sa žalobným návrhom doručeným okresnému súdu 14. septembra 1999 domáhala určenia otcovstva k maloletému synovi D. M. Ako odporcu a domnelého otca s'ťažovateľka uviedla S. K., Spolková republika

Nemecko (ďalej len „odporca“). Vec bola okresným súdom zaevidovaná pod sp. zn. 14 C 196/1999.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla:

„Už na začiatku konania došlo k prietahom v konaní, pretože súd až po roku, konkrétne uznesením zo dňa 26. 10. 2000 ustanovil znalkyňu z odboru hematológia, MUDr. M. Následne, z dôvodu oznámenia MUDr. M. o tom, že ako znalec nevyšetruje enzýmy červených krviniek a HLA systém bielych krviniek, súd uznesením zo dňa 29. 11. 2000 ustanovil novú znalkyňu, MUDr. L. Ď.

Uznesením zo dňa 2. 4. 2001 (t. j. ½ roku od ustanovenia znalca a viac ako 1 ½ roku od začatia konania) súd uložil prvý krát domnelému otcovi, aby sa v lehote 30 dní odo dňa doručenia uznesenia vyjadril k rozhodujúcim skutočnostiam. Následne súd dňa 14. 5. 2001 vypracoval v súlade s Haagskym Dohovorom o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach žiadosť o vykonanie dôkazu. Uznesením zo dňa 28. 5. 2001 ustanovil súd za účelom preloženia písomností do nemeckého jazyka súdnu prekladateľku PhDr. K. J. Súdna prekladateľka predmetné dokumenty predložila súdu 21. 6. 2001.

Opatrením súdu zo dňa 28. 6. 2001 bol spis pridelený novému zákonnému sudcovi, JUDr. M. M., ktorá ho prevzala dňa 13. 7. 2001. Ďalším opatrením súdu zo dňa 22. 3. 2002 bol spis pridelený novému zákonnému sudcovi, JUDr. K. H. V období odo dňa ustanovenia sudkyne JUDr. M. (28. 6. 2001) do ustanovenia sudkyne JUDr. H. (22. 3. 2002) vo veci nebol zo strany súdu urobený žiadny úkon.

Po takmer 2 rokoch odo dňa spracovania bola zo strany súdu dňa 26. 5. 2003 konečne vypravená do Spolkovej republiky Nemecko žiadosť o vykonanie dôkazu a po takmer 4 rokoch odo dňa podania návrhu bol nariadený prvý termín pojednávania a to na 24. 7. 2003 o 10,00 hod. Dňa 21. 7. 2003 bolo súdu doručené prvé vyjadrenie advokáta žalovaného vo veci; za účelom prekladu predmetného vyjadrenia bolo pojednávanie odročené na neurčito.

Dňa 4. 11. 2003 bolo súdu doručené zo strany Ministerstva spravodlivosti spolkovej republiky Hessen vybavenie žiadosti o vykonanie dôkazu a to výsluchu odporcu, ktorý sa uskutočnil dňa 9. 9. 2003. Ako vyplýva priamo z úradného prekladu predmetného

dožiadania, dožiadaný súd ešte v novembri 2003 upozornil porušovateľa na možnosť vyhotoviť znalecký posudok z oblasti hematológie priamo na Slovensku s tým, že krvnú vzorku by mohol žalovanému odobrať znalec z odboru hematológie v Nemecku. Súd zároveň uviedol presné označenie znalca, u ktorého by bolo možné uvedený postup realizovať. Uznesením zo dňa 10. 11. 2003 súd ustanovil na preklad písomností z nemeckého jazyka prekladateľku, ktorá však preklad doručila súdu až 23. 1. 2004, t. j. po viac ako dvoch mesiacoch.

V ďalšom priebehu konania súd až dňa 9. 3. 2004 uznesením č. k. 14 C 196/99-57 pribral do konania znalca, Doc. RNDr. V. F., CSc. Znalec po takmer 6 mesiacoch odo dňa ustanovenia prípisom doručeným súdu dňa 3. 9. 2004 požiadal súd o zabezpečenie odberu krvnej vzorky od domnelého otca. Zákonný sudca na žiadosť znalca odpovedal po viac ako 5 mesiacoch, a to listom zo dňa 11. 2. 2005, v ktorom znalca požiadal o spoluprácu s tým, aby si odber krvi dal zabezpečiť priamo v Nemecku, prostredníctvom Inštitútu súdneho lekárstva.

Na urgenciu súdu zo dňa 7. 7. 2005 (v akom štádiu je lekárske posudok) znalec uviedol, že vzorky od matky a mal. D. už má k dispozícii, avšak stále nemá vzorky od domnelého otca a preto nemôže spracovať znalecký posudok.

I napriek tomu, že súd mal už od novembra 2003 presnú vedomosť o tom, akým spôsobom a kto môže zabezpečiť v Spolkovej republike Nemecko vzorku krvi domnelého otca, až listom zo dňa 4. 11. 2005, preloženým do nemeckého jazyka dňa 23. 11. 2005 vyzval po takmer 4 mesiacoch na súčinnosť advokáta domnelého otca. I napriek tomu, že odpoveď od advokáta žalovaného bola súdu doručená už 28. 12. 2005, súd si jej preklad zabezpečil až vo februári 2006. Dožiadanie vo veci zaslania vzorky krvi žalovaného na Amstgericht vo W. však súd zaslal až po viac ako 6 mesiacoch. Dňa 1. 12. 2006, t. j. po viac ako 2,5 roku od ustanovenia predložil súdu znalec Doc. RNDr. F., CSc. vypracovaný znalecký posudok.“

Ďalej sťažovateľka uviedla, že „Okresný súd Trnava dňa 19. 3. 2007 vytýčil termín pojednávania na 28. 6. 2007, čo bol veľmi krátky termín, nakoľko súd až 10. 4. 2007 zadal prekladateľke na preklad znalecký posudok, ktorým disponoval už od decembra 2006 a predvolanie na pojednávanie. Prekladateľka súdu preklad doručila dňa 21. 5. 2007, avšak

z dôvodu nemožnosti včasného doručenia listín žalovanému bolo pojednávanie zmarené. Súd síce pojednávanie odročil na 20. 9. 2007, avšak opäť nebolo možné rozhodnúť, nakoľko sa pre krátkosť času nestihlo vrátiť zo Spolkovej republiky Nemecko dožadanie. Dňa 5. 11. 2007 a 7. 1. 2008 boli súdu doručené vyjadrenie a podklady zo strany žalovaného, avšak ich preklad si súd zabezpečil až v apríli resp. v máji 2008. Dňa 28. 5. 2008 súd vo veci určil termín pojednávania na 2. 9. 2008, kedy bol konečne, po deviatich rokoch vyneseny rozsudok.“

V tejto súvislosti sťažovateľka konštatovala, že hoci jej a tiež Centru pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže bol rozsudok okresného súdu doručený ešte 25. septembra 2008, žalovanému nebol rozsudok preukázateľne doručený ani ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu a do tohto času nenadobudol právoplatnosť.

Sťažovateľka podala 27. novembra 2008 predsedovi okresného súdu sťažnosť na priet'ahy v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999. Predseda okresného súdu odpovedal stručným oznámením z 3. decembra 2008, v ktorom sťažovateľku informoval o tom, že 28. novembra 2008 bolo zastupujúcou sudkyňou uložené kancelárii, aby okamžite zaslala rozsudok sp. zn. 14 C 196/1999 z 2. septembra 2008 žalovanému. Vyjadrenie predsedu okresného súdu k otázke namietaných priet'ahov v konaní však v uvedenom oznámení chýbalo.

Zo súdneho spisu sťažovateľka zistila, že pokyn na doručenie rozsudku žalovanému bol v skutočnosti daný až 12. januára 2009, t. j. po 5 mesiacoch odo dňa jeho vyhlásenia.

Podľa názoru sťažovateľov došlo postupom okresného súdu v označenom konaní k porušeniu ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovatelia v tejto súvislosti žiadajú, aby ústavný súd vyslovil porušenie ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal

okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999 konal bez zbytočných priet'ahov, priznal im finančné zadosťučinenie každému po 5 000 € a úhradu trov konania.

Ústavný súd s'ťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 103/09-12 z 2. apríla 2009 ju prijal na ďalšie konanie.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Ústavný súd preto využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu na základe výzvy ústavného súdu prípisom sp. zn. 1 SprV/242/2009 z 23. apríla 2009 doručeným ústavnému súdu 29. apríla 2009 podal podrobný rozbor právnej veci o určenie otcovstva vedenej okresným súdom pod sp. zn. 14 C 196/1999. V prípise uviedol:

„Predmetná žaloba žalobcu mal. D. M., matky B. M., o určenie otcovstva proti žalovanému S. K., bytom Spolková republika Nemecko, napadla na tunajší súdu dňa 14. 09. 1999. Vo veci konala zákonná sudkyňa JUDr. B. M., ktorá úkonom zo dňa 18. 10.1999 dala pripojiť súvisiace spisy ohľadom uznania otcovstva č. k. 10 Nc 1230/96 t. s. a zároveň urobila dopyt na zákonnú zástupkyňu žalobcu ohľadom pobytu žalovaného, jeho národnosti a štátnej príslušnosti a zároveň ustanovila kolízneho opatrovníka na konanie vo veci – Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v Bratislave. Po vykonaní úkonov v zmysle úpravy zákonnej sudkyne, uznesením zo dňa 26. 10. 2000 bolo nariadené znalecké dokazovanie znalkyňou z odboru zdravotníctvo – odvetvie hematológia – MUDr. V. M. Menovaná znalkyňa oznámila súdu listom zo dňa 23. 11. 2000, že znalecké dokazovanie krvnou skúškou vykonať nemôže z toho dôvodu, že nevyšetruje enzýmy červených krviniek a HLA systém bielych krviniek, ktorý je vyžadovaný v Spolkovej republike Nemecko. Uznesením súdu zo dňa 29. 11. 2000 bola ustanovená vo veci ďalšia

znalkyňa z odboru hematológie MUDr. L. Ď., ktorá dňa 15. 01. 2001 označila aké systémy bude vyšetrovať v danej veci pre potreby vypracovania znaleckého posudku. Dňa 02. 04. 2001 súd uznesením požiadal o vyjadrenie v písomnom prehlásení žalovaného ku konkrétnym otázkam súvisiacimi s riešením predmetnej veci. Dňa 14. 05. 2001 požiadal súd príslušný ústredný orgán v Spolkovej republike Nemecko o výsluch označeného otca, doručenie žaloby žalovanému a taktiež o vykonanie krvnej skúšky na znaky uvedené v predchádzajúcom uznesení súdu. Dňa 28. 05. 2001 súd ustanovil tlmočníčku na preklad písomností adresovaných do Spolkovej republiky Nemecko. Požadovaný preklad zaslala súdna tlmočníčka tunajšiemu súdu dňa 21. 06. 2001.

Opatrením predsedu súdu pod Spr 649/01 dňa 28. 06. 2001 bola predmetná vec pridelená na ďalšie konanie sudkyňi JUDr. M. M., potom čo predchádzajúca zákonná sudkyňa JUDr. B. M. odišla do starobného dôchodku.

Opatrením pod Spr 435/02 dňa 22. 03. 2002 bola predmetná vec opätovne prikázaná na prejednanie a rozhodnutie sudkyňi JUDr. K. H. z dôvodu odchodu JUDr. M. M. na materskú dovolenku.

Úpravou zo dňa 16. 04. 2003 sa zisťovali skutočnosti ohľadom priznania tlmočného ustanovenej tlmočníčke, uznesením zo dňa 24. 04. 2003 bolo o tlmočnom rozhodnutí.

Dňa 24. 04. 2003 bol vo veci stanovený termín pojednávania na deň 24. 07. 2003.

Dňa 23. 05. 2003 sa doručovalo dožiadanie Spolkovej republiky Nemecko aj spoločne s termínom pojednávania vo veci označenému otcovi. Dňa 21. 07. 2003 bolo vrátené dožiadanie zo SRN. Na pojednávaní dňa 24. 07. 2003 sa dostavila matka maloletého žalobcu osobne, pojednávanie bolo odročené za účelom prekladu písomností z Nemecka. Uznesením zo dňa 25. 07. 2003 bola ustanovená tlmočníčka na pretlmočenie písomností z Nemecka. Dňa 23. 09. 2003 zaslala tlmočníčka vykonaný preklad písomností súdu. Dňa 21. 07. 2003 doručil súdu v predmetnej veci vyjadrenie advokát žalovaného spolu s prekladom do jazyka slovenského. Dňa 4. 11. 2003 bolo súdu doručené vybavenie dožiadania z Nemecka spoločne s prekladom do jazyka slovenského. Dňa 11. 11. 2003 bolo rozhodnuté o tlmočnom pre ustanovenú tlmočníčku vo veci. Dňa 21. 01. 2004 bola tlmočníčka urgovaná na podanie prekladu, o ktorý preklad bola medzičasom znova požiadaná. Preklad písomnosti zaslala dňa 23. 01. 2004. Dňa 09. 03. 2004 súd vo veci ustanovil uznesením znalca Doc. RNDr. V. F., CSc., znalca z odboru zdravotníctvo -

genetika, úlohou znalca bolo vypracovať znalecký posudok vykonaním skúšky DNA účastníkov konania. Žalovaný je turecký štátny občan, žijúci v Spolkovej republike Nemecko. Dňa 05. 05. 2004 bolo rozhodnuté o ďalšom tlmočnom pre ustanovenú tlmočničku. Dňa 07. 06. 2004 si uplatnila súdna tlmočnička vo veci ďalšiu náhradu za preklad písomností. Predmetné uznesenie bolo doručované účastníkom konania. Predmetný spisový materiál na podanie znaleckého posudku bol znalcovi doručený dňa 08. 08. 2004. Dňa 30. 08. 2004 bola opätovne ustanovená tlmočnička na pretlmočenie listín z jazyka nemeckého do jazyka slovenského. Dňa 03. 09. 2004 požiadal znalec o poskytnutie preddavku na vykonanie úkonov znalca a po preštudovaní vrátil súdu predmetný súdny spis. Zároveň oznámil, že na odber krvi predvoláva maloletého žalobcu a jeho matku, s tým, že požiadal súd, aby zabezpečil odber krvnej vzorky od žalovaného a prípadne jej analýzu súdnym znalcom v Nemecku. Dňa 30. 11. 2004 súd upravil uctáreň tunajšieho súdu, aby poukázala preddavok na znalecké dokazovanie znalcovi RNDr. V. F. Dňa 28. 01. 2005 súd priznal tlmočničke ďalšiu náhradu tlmočného. Dňa 11. 02. 2005 súd oznámil znalcovi RNDr. V. F., CSc., vyjadrenie žalovaného pri výsluchu pred dožiadaným súdom v Nemecku, že tento je ochotný si dať odobrať vzorku krvi znalcom, ktorého konkrétne označil na Inštitúte pre súdne lekárstvo v Nemecku. Zároveň súd požiadal o spoluprácu znalca v súvislosti so zabezpečením odberu krvi žalovaného u označeného lekára v Inštitúte pre súdne lekárstvo v G. V ďalšom období dňa 03. 05. 2005 súd požiadal ustanoveného znalca o informáciu, v akom štádiu sa nachádza príprava znaleckého posudku vo veci a dokedy bude môcť znalec podať znalecký posudok. Dňa 15. 07. 2005 oznámil ustanovený znalec RNDr. F. súdu, že krvné vzorky matky a dieťaťa už má, a izoloval z nich DNA, avšak krvná vzorka od žalovaného mu zatiaľ nemeckým znalcom doručená nebola. Z tohto dôvodu nemohol stanoviť presný termín vypracovania znaleckého posudku. Táto skutočnosť bola oznámená matke – sťažovateľke dňa 27. 07. 2005. Dňa 04. 11. 2005 bol zaslaný list advokátovi žalovaného v Nemecku, s tým, že bol vyzvaný, aby zabezpečil zo strany žalovaného predloženie dôkazu z príslušného zdravotníckeho zariadenia v súvislosti s odberom krvi na účely vypracovania znaleckého posudku o DNA účastníkov konania, aby znalec mohol vypracovať posudok v zmysle uznesenia o ustanovení znalca, ktoré uznesenie prevzal advokát žalovaného dňa 22. 07. 2004. Uznesením zo dňa 04. 11. 2005 bola ustanovená tlmočnička na vypracovanie prekladu, prírpisu pre advokáta žalovaného, toto

vykonala tlmočnica a doručila späť súdu dňa 23. 11. 2005 spolu s uplatnením tlmočného. Následne sa doručovali písomnosti advokátovi žalovaného. Dňa 28. 12. 2005 reagoval advokát žalovaného na doručený prípis súdu, kde zároveň bol pripojený preklad do jazyka slovenského. Dňa 03. 02. 2006 bolo vyhotovené uznesenie o priznaní tlmočného ustanovenej tlmočnici. Dňa 03. 02. 2006 bola opätovne požiadaná tlmočnica na vykonanie prekladu z jazyka slovenského do jazyka nemeckého. Dňa 28. 02. 2006 vrátila vyhotovený preklad súdu ustanovená tlmočnica. Dňa 28. 06. 2006 bol vykonaný úkon v súvislosti s dožiadanim do Nemecka na vykonanie dôkazu. V ten istý deň bola tlmočnica ustanovená na vykonanie prekladu predmetnej písomnosti z jazyka slovenského do jazyka nemeckého, ktorý vybavený preklad vrátila tlmočnica dňa 18. 08. 2006. Dňa 21. 09. 2006 boli doručené písomnosti príslušnému súdu v Nemecku. Dňa 17. 10. 2006 bolo súdu vrátené vybavené dožiadanie z Nemecka s pripojením Rozhodnutia v predmetnej veci Rodinného súdu vo W. zo dňa 27. 09. 2006, ktorým bol nariadený odber krvi žalovanému príslušným povereným pracovníkom Inštitútu súdnej medicíny v G., SRN. Zároveň v tomto rozhodnutí nemecký súd nariadil, aby odobratá krvná skúška bola zaslaná súdnemu znalcovi RNDr. V. F., CSc., ustanovenému súdnemu znalcovi v predmetnej veci na Slovensku. Dňa 19. 10. 2006 zistenú skutočnosť z nemeckého súdu súd oznámil ustanovenému znalcovi RNDr. F.

Dňa 01. 12. 2006 bol súdu doručený znalecký posudok od RNDr. V. F., CSc., zároveň s vyúčtovaním za znalecký posudok.

Uznesením zo dňa 15. 01. 2007 súd priznal náhradu tlmočného ustanovenej tlmočnici. Dňa 19. 03. 2007 súd stanovil termín pojednávania na 28. 06. 2007, keď medzičasom bol daný pokyn na vyhotovenie prekladu predmetných písomností vrátane znaleckého posudku do jazyka nemeckého. Medzičasom dňa 16. 02. 2007 sa vrátilo dožiadanie z Nemecka v predmetnej veci. Dňa 10. 04. 2007 súd požiadal ustanovenú tlmočnicu na vykonanie prekladu vrátane znaleckého posudku ohľadom analýzy DNA a predvolania na pojednávanie vo veci. Dňa 21. 05. 2007 doručila ustanovená tlmočnica súdu preložené písomnosti. Úpravou zo dňa 20. 06. 2007 boli vykonané úkony v súvislosti s oneskorením pripojenia prekladu písomností do jazyka nemeckého v predmetnej veci, keďže v uvedenom termíne sa už nedalo stihnúť doručenie predvolania na pojednávanie žalovanému do Nemecka. Po vyjadrení príslušných pracovníkov súdu, ktorí vo veci vykonali

medzičasom úkony, dňa 28. 06. 2007 sa ospravedlnil kolízny opatrovník z neúčasti na stanovenom súdnom pojednávaní vo veci dňa 28. 06. 2007.

Dňa 28. 06. 2007 na súdnom pojednávaní bolo konštatované, že dovtedy nebola doručená poštová zásielka pre žalovaného do rúk jeho zástupcovi – advokátovi, teda preklad predmetných písomností, bolo nutné stanoviť vo veci ďalší termín pojednávania, tento bol stanovený na deň 20. 09. 2007. Tento novo stanovený termín pojednávania bol následne preložený do jazyka nemeckého a bol doručovaný žalovanému. Pojednávanie zo dňa 20. 09. 2007 bolo odročené na neurčito s tým, že do 15. 10. 2007 sa vyčká písomná odpoveď na doručené písomnosti z tunajšieho súdu od advokáta žalovaného v súvislosti s ukončením predmetnej veci. Medzičasom bola daná úprava na vyhotovenie uznesenia o znalečnom pre znalca RNDr. F. Dňa 05. 11. 2007 bola doručená odpoveď od advokáta žalovaného, taktiež dňa 07. 01. 2008 bolo doručené ďalšie vyjadrenie. Uznesením zo dňa 08. 04. 2008 boli dané písomnosti z Nemecka na vykonanie prekladu do jazyka slovenského a zároveň dňa 08. 04. 2008 bolo vyhotovené uznesenie o priznaní znalečného pre RNDr. F.

Zákonná sudkyňa vo veci JUDr. K. H. bola dlhodobo práceneschopná v dôsledku operácie od 22. 10. 2007 do 10. 03. 2008. Následne boli vykonané úkony v zmysle úpravy sudkyne.

Dňa 07. 05. 2008 doručila tlmočnica požadovaný preklad písomností z jazyka nemeckého, ktorý preklad obsahoval vyjadrenie advokáta žalovaného k záveru doriešenia veci. Dňa 19. 05. 2008 bol stanovený termín pojednávania vo veci na deň 02. 09. 2008, medzičasom bol vykonaný preklad písomností - predvolania do jazyka nemeckého pre žalovaného, medzičasom boli vyhotovené uznesenia o tlmočnom, bol urobený dopyt na Národnú banku Slovenska ohľadom priemerných kurzových lístkov banky od roku 1999 do rozhodnutia súdu. Dňa 02. 09. 2008 bolo súdu doručené ďalšie vyjadrenie žalovaného cestou jeho právneho zástupcu k ukončeniu veci.

Dňa 02. 09. 2008 bol veci vynesovaný rozsudok.

Medzičasom po vypracovaní rozsudku vo veci a jeho doručovaní účastníkom konania vrátane prekladu do jazyka nemeckého pre žalovaného, rozsudok vo veci nadobudol právoplatnosť dňa 10. 02. 2009.“

Rovnaké procesné úkony, ktoré sú uvedené vo vyjadrení okresného súdu, zistil aj ústavný súd z predloženého súvisiaceho spisu okresného súdu.

Právna zástupkyňa sťažovateľa reagovala na vyjadrenie okresného súdu podaním doručeným ústavnému súdu 15. mája 2009, v ktorom okrem iného uviedla:

„Ako vyplýva z vyjadrenia Okresného súdu Trnava zo dňa 23. 4. 2009, súd síce popísal priebeh konania, poukazujúc na skutočnosť, že išlo o konanie s cudzím prvkom, avšak žiadnym spôsobom sa relevantne nevyjadril k skutočnosti, prečo konanie trvalo takmer 10 rokov. Na jednotlivé obdobia, v ktorých došlo k nedôvodným prietahom v konaní sme pritom poukázali už v samotnej sťažnosti, doručenej súdu dňa 2. 2. 2009.

Okresný súd Trnava sa prehľadom jednotlivých úkonov v konaní snaží preukázať, že vo veci priebežne konal, no opomína skutočnosť, ktorá je v rozhodovacej praxi Ústavného súdu považovaná za okolnosť hodnú osobitného zreteľa a to že ide o konanie, kde sa rozhoduje o právach maloletých a v ktorom má súd klásť dôraz na urýchlené zabezpečenie dôkazov, pričom ho nemôžu ospravedlniť ani reorganizácia súdu, či zmena zákonného sudcu. Výsledok konania vo veci určenia otcovstva má osobitný význam pre účastníkov konania, najmä pre osobnostný rozvoj dieťaťa (v danom prípade pre maloletého sťažovateľa), pretože zahŕňa aj podrobnosti o jeho identite ako ľudskej bytosti, odhaľuje pravdu o dôležitých aspektoch jeho osoby, ako je totožnosť jeho otca. V týchto konaniach je prvoradou úlohou súdov chrániť tento záujem dieťaťa. Konanie vo veci určenia otcovstva vyžaduje preto osobitný prístup všeobecného súdu, čo okrem iného znamená, že má organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená...“

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (IV. ÚS 195/02).

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prerokovanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritéria, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ako súčasť prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľov.

1. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, predmetom konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie o návrhu na určenie otcovstva k maloletému sťažovateľovi. Predmetnú vec po právnej stránke nemožno síce označiť za zložitú, z hľadiska predmetu konania však ústavný súd vzal na vedomie, že ide o vec týkajúcu sa osobného statusu maloletého sťažovateľa, ktorá má mimoriadny význam aj z hľadiska zabezpečenia jeho základných životných potrieb a sociálneho štandardu. Po skutkovej stránke ústavný súd považuje predmetnú vec za pomerne zložitú, a to s prihliadnutím na potrebu vykonania znaleckého dokazovania (IV. ÚS 244/04, IV. ÚS 41/07), ako aj skutočnosť, že odporca je turecký štátny občan trvale žijúci v Spolkovej republike Nemecko, čo nepochybne sťažovalo priebeh namietaného konania a objektívne vplývalo na jeho dĺžku.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ je maloletý, ústavný súd hodnotil správanie sťažovateľky ako jeho zákonnej zástupkyne v konaní. V tejto súvislosti ústavný súd v preskúmvanej veci nezistil skutočnosť, ktorá by mala byť zohľadnená na jej ľarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v posudzovanej veci, a to nielen z hľadiska namietaných zbytočných prietáhov spôsobených okresným súdom, ale aj z hľadiska priebehu súdneho konania. Konanie vo veci, ktoré bolo právoplatne skončené 10. februára 2009, trvalo na okresnom súde viac ako 9 rokov.

Obdobie deviatich rokov vo vývoji maloletého sťažovateľa má zásadný význam z hľadiska formovania jeho osobnosti a citových väzieb. Z tohto hľadiska nadobúda pre hodnotenie zbytočných prietáhov v konaní značnú relevanciu samotný predmet namietaného konania. Povaha predmetného konania (ochrana záujmov maloletého dieťaťa) a jeho význam pre sťažovateľov si podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu vo veci s osobitnou starostlivosťou (napr. I. ÚS 54/02).

Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už viackrát zdôraznil (napr. I. ÚS 70/98, II. ÚS 35/01), že pod mimoriadnou pozornosťou súdnych orgánov v konaniach, ktorých predmetom sú vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi (nevyhnutne sem patrí aj určenie otcovstva a výživného), nemožno rozumieť len kvantitatívny aspekt aktivity súdu, ale aj jej kvalitatívnu stránku s ohľadom na predmet sporu a dôsledky súdneho rozhodnutia na ďalšie, často nie iba právne vzťahy účastníkov konania.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti sťažovateľov, vyjadrenia predsedu okresného súdu obsahujúceho podrobnú chronológiu úkonov okresného súdu a najmä z predloženého súdneho spisu zistil, že v priebehu doterajšieho konania, a to od podania návrhu, t. j. 14. septembra 1999, až do nariadenia prvého pojednávania vo veci samej, t. j. do 24. júla 2003, okresný súd nepostupoval plynulo a efektívne, t. j. neorganizoval svoju prácu tak, aby v čo najkratšej dobe zadovážil dostatok relevantných dôkazov potrebných na rozhodnutie vo veci samej. Zo spisu vyplýva, že v období od 28. júna 2001 do 24. apríla 2003 bol okresný súd v dôsledku zmeny zákonných sudcov v podstate nečinný. Za časovo neprimeranú a nesústredenú považuje ústavný súd aj činnosť okresného súdu smerujúcu k zabezpečeniu dôkazu v cudzine; okresný súd vypracoval žiadosť o vykonanie dôkazu v cudzine síce už 14. mája 2001, ale táto po preklade príslušných písomností do nemeckého jazyka

ustanovenou súdnou prekladateľkou bola zaslaná dožiadanému súdu v Spolkovej republike Nemecko až 26. mája 2003 (t. j. až takmer dva roky od jej vypracovania).

Svoju aktivitu v ďalšom priebehu súdneho konania dokumentuje okresný súd vo svojom vyjadrení počtom nariadených pojednávaní vo veci (24. júla 2003, 28. júna 2007, 20. septembra 2007, 2. septembra 2008), vykonaným znaleckým dokazovaním, opakovaným ustanovovaním tlmočnice na vypracovanie prekladov písomností z nemeckého jazyka do slovenského jazyka a naopak. Z obsahu spisu však vyplýva, že okrem pojednávania, na ktorom bol vyhlásený rozsudok (2. septembra 2008), ostatné pojednávania boli odročované z dôvodu nezabezpečenia včasného prekladu písomností, resp. nemožnosti včasného doručenia listín odporcovi do cudziny, a preto aj činnosť okresného súdu v tomto období ústavný súd hodnotí ako neefektívnu.

Za nesústredený a neefektívny považuje ústavný súd aj postup okresného súdu pri zabezpečovaní podkladov na rozhodnutie. Zo spisu totiž vyplýva, že okresný súd až uznesením z 9. marca 2004, teda po 4 a pol roku od začatia konania, nariadil znalecké dokazovanie krvnou skúškou DNA u odporcu a v priebehu ďalších 33 mesiacov (do vyhotovenia a doručenia znaleckého posudku 1. decembra 2006) iba dvakrát prísom urgoval znalca na odôvodnenie príčin nevyhotovenia znaleckého posudku a na žiadosť znalca z 3. septembra 2004 o zabezpečenie odberu krvnej vzorky od odporcu mu až o 5 mesiacov (11. februára 2005) odpovedal s tým, aby si znalec odber krvi zabezpečil priamo v Nemecku prostredníctvom Inštitútu súdneho lekárstva v G. Rovnako za nesústredený označil ústavný súd aj postup okresného súdu spočívajúci v oneskorenom zadávaní prekladu listín tlmočníkovi, zasielaní dožiadaní do cudziny (vo veci zaslania vzorky krvi odporcu), ako aj doručovaní rozsudku vo veci samej odporcovi.

Podľa názoru ústavného súdu bolo namietané konanie trvajúce viac ako 9 rokov v dôsledku neefektívnej a nesústrednej činnosti okresného súdu, ako aj neprimeranými časovými odstupmi medzi jednotlivými úkonmi poznačené zbytočnými priesťahmi ako celok, pričom tieto nedostatky v činnosti okresného súdu sú o to viac závažnejšie, že

z hľadiska predmetu konania išlo o konanie, v ktorom je súd povinný postupovať s osobitnou starostlivosťou.

Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Návrhu sťažovateľov, aby prikázal okresnému súdu konať v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 196/1999 bez zbytočných prietáhov, ústavný súd nevyhovel vzhľadom na zistenie, že v čase jeho rozhodovania už bolo namietané konanie právoplatne skončené.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovatelia žiadali, aby im bolo priznané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € pre každého z nich. Uplatňovanú sumu zadosťučinenia odôvodňujú tým, že im *„nekonanie súdu resp. prietahy v konaní komplikujú život a to už od r. 1999, o to viac, že maloletý sťažovateľ je chorý, jeho zdravotný stav si vyžaduje zvýšenú starostlivosť ako aj liečbu, s ktorej sú spojené nemalé náklady. Pritom ide o tak závažnú vec, že rozhodovanie súdu ako aj rýchlosť rozhodovania vo veci môže mať za následok vážne sociálne dopady na život sťažovateľa v druhom rade a v konečnom dôsledku môže aj determinovať príj. rozhodovanie o potrebách maloletého sťažovateľa v druhom rade ako aj rozhodovanie o jeho ďalšom budúcom živote, nakoľko tento rok už dovŕšil 12 rokov a do dnešného dňa následkom prietáhov v konaní jeho otec nijako neprispel na jeho výživu.“*

Pri určovaní výšky finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru, so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na okolnosti danej veci zakladajúce porušenie označených práv (na jednej strane celkovú dĺžku súdneho konania, dobu a charakter zbytočných priet'ahov v konaní, osobitnú povahu predmetu namietaného konania, ako aj jeho význam pre s'ťažovateľov, a na druhej strane skutočnosť, že v čase doručenia s'ťažnosti ústavnému súdu už bol rozsudok súdu okresného súdu s'ťažovateľom doručený, pričom do rozhodnutia ústavného súdu bola vec právoplatne skončená) ústavný súd považoval priznanie sumy 2 500 € pre každého s'ťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd rozhodol napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania s'ťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátkou Mgr. Z. N. v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd vychádzajúc z návrhu právnej zástupkyne s'ťažovateľov ich vyčíslil za dva úkony právnej pomoci (zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2008 v sume 695,41 €) podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 13 ods. 3 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 20 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Prevzatie a prípravu zastupovania a vypracovanie písomného podania ústavný súd posúdil ako spoločný úkon advokáta pri zastupovaní dvoch s'ťažovateľov, preto základnú sadzbu tarifnej odmeny po jej znížení o 20 % určil v celkovej sume 370,88 €, pričom priznaná úhrada trov konania po započítaní režijného paušálu 2 x 6,95 € predstavuje sumu 384,78 €.

Podanie právnej zástupkyne doručené 15. mája 2009 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na jeho obsah (absencia ústavnoprávneho aspektu) ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. septembra 2009